

להראות האמונה והבטחון שהם מזומנים לדרך כדפירש"י ע"כ אני מוחל ומתיר להם ודו"ק.

והי' הדם לכם לאות על הבתים אשר אתם שם ולא יהי' בכם נגף למשחית. פי' דהשי"ת אמר להם שיתנו הדם בחוץ, והוא לדעת ר' יצחק במכילתא (פ' ו') כדי שלא יהי' נגף למשחית פי' מכשול ונגף ועכוב שלא יהי' יכול לעשות מה שרוצה לעשות, דהנה דהגם דמכה זו הי' ע"י הקב"ה בכבודו ובעצמו עכ"ז המלך אינו יוצא בלא אוכלוסין והם היו עושים מה שרוצים, וזה שאמרו ב"ק ס' כיון שניתנה רשות למשחית אינו מבחין וכו' והיינו היכן שהי' מצרי א' חולה דאיתרע מזלו (עיין ת"א) המית אותו מיד, או ד"א של פגעים רעים ר"ל היו עושים להם, ע"כ אם לא היו עושים האות על הבתים מבחוץ והי' המשחית נכנס לבית והי' רואה שדר שם ישראל לא הי' יכול לעשות כלום, א"כ הי' נתרפה המשחית, ולא הי' יכול לגקום במצרים כראוי להם, ע"כ אמר להם הקב"ה שישומו הדם על הבתים לאות כדי שלא יהי' בכם פי' עבורכם ובשבילכם נגף ומכשול למשחית כיון שיראה מבחוץ ולא יצטרך ללכת לבית מבפנים כנ"ל.

אך ביום הראשון **תשבתו** שאור וגו'. פירש"י מעיו"ט וקרוי ראשון לפי שהוא לפני השבעה (דהיינו לפני יו"ט). ומצינו מוקדם קרוי ראשון, הראשון אדם תולד, או אינו אלא ראשון של ז' ת"ל לא תשחט על חמץ לא תשחט הפסח

משחלמת אלא בשנה האחרת). וי"ל משום דמוכח קרא דנאכל בתוך שנתו כדכתיב ביום השמיני תתנו לי, עכ"ד התוס'. ויש מקשים ע"ז, הלא לפי קו' התוס' אם נדרש מהבי"ת יתירה שנה בשנה ר"ל בשנה האחרת אין לנו לדרוש מהבי"ת יתירה איזוהי שנה הנכנסת בחבירתה, והיינו צריכים לומר כהסברא החיצונה שהשנה של בכור נמנה לשנת העולם (וכ"מ בגמ' בכורות שם). ולפי"ז מאי מתרצים בתוס' דמוכח קרא דנאכל בתוך השנה דאי נימא לאחר השנה דווקא למה כתיב וביום השמיני תתנו לי וקודם לכן אסור הא בלא"ה אסור, הא משכחת לה שנולד ג' או ד' ימים קודם ר"ה (דהוא שנת העולם) דבר"ה הוי שנה שני', ובא הכתוב וביום השמיני תתנו לי ללמדנו דא"א להקריב בר"ה אלא צריך להמתין שישלמו ימי ההרצאה. ולפי"ד התוס' בערכין גיחא משום דקודם ימי ההרצאה לא יחשב לשנה, וממילא לא נקרא בר"ה שנה אחרת אפי' לשנת העולם, ואתי תירוצו של התוס' בב"מ בדרך נכון דמוכח קרא דנאכל בתוך שנתו, וק"ל.

וככה תאכלו אותו וגו', נעליכם ברגליכם וגו'. פי' אעפ"י דכתיב אני ולא השליח והי' להם שם גילוי שכינה כמו דאיתא בהגדה ש"פ, וקי"ל דכל היכא דאיכא גילוי שכינה אסור בנעילת הסנדל כמו בי"כ (עיין ברכות), וכן איתא במד"ר פ' שמות (סוף פ' ב') של נעליך כל מקום שהשכינה נגלית אסור בנעילת הסנדל, וכן ביהושע של נעליך, וכן הכהנים לא שמשו במקדש אלא יחפים עכ"ל, אפ"ה כאן שהי'

ועדיין חמץ קיים עכ"ד. (מימרות דרנב"י ורבא פסחים דף ה'). ואיתא שם בגמ' ר' עקיבא אומר אינו צריך הרי הוא אומר אך ביום הראשון תשביתו וגו' וכתוב כל מלאכה לא יעשה בהם ומצינו להבערה שהיא אב מלאכה, פירש"י הילכך האי ראשון בארבעה עשר, ומסיק שם בגמ' ש"מ מדר' עקיבא דאין בעור חמץ אלא שריפה, ופירש"י דאמר כר' יודא דיליף לה מנותר (דבעי שריפה) וכו'.

ויש להקשות על ד' רש"י אלה קושיא נפלאה, ונקדים לזה דברי השאגת ארי', פסחים דף כ"ז, איתא בגמ' תניא א"ר יודא אין ביעור חמץ אלא שריפה והדין נותן ומה נותר שאינו בבל יראה ובל ימצא וכו' חמץ לא כל שכן. אמרו ל' כל דין שאתה דן תחלתו להחמיר וסופו להקל אינו דין. לא מצא עצים לשרפו יהא יושב ובטל וכו'. והקשה ע"ז השאג"א סי' פ"ג אפילו אי נימא אין בעור חמץ אלא שריפה, וכל היכא שאין בידו לשורפו ולקיים מצות שריפה אפילו הכי מחויב לבערו מן העולם על ידי ענין אחר כדי שלא יעבור עוד בבל יראה ובל ימצא, ואע"ג דאינו יוצא ידי חובת השבתה שלא ע"י שרפה מ"מ אהני שלא יעבור על בל יראה, דאטו מאן דאי אפשר לו למעבד תרתי מצוה חדא מצוה נמי לא ליעבד בתמיה. א"כ אין כאן סופו להקל דאפילו אם נימא מצות השבתה בשריפה אם לא מצא עצים יאבדו בכל אופן שאפשר, והוי הק"ו מעליא שמצותו בשריפה (וקשיא לרבנן דר"י) עכ"ד

השאג"א

והתירוץ היותר נכון על קושיא זו הוא לפי שיטת המפרשים דס"ל דהלאו דב"י וב"י אינו מתחיל מיום י"ד אלא מליל ט"ו, ולכן כיון דק"ל אך ביום הראשון כוונתו ביום י"ד אשר אז אין איסור ב"י וב"י ממילא הוי סופו להקל דאם לא מצא עצים לשרפו ישב בטל ולא יעשה מאומה דמצות השבתה בשריפה לא יכול לקיים, וגם על איסור ב"י וב"י אינו עובר (עד הלילה) ויהי זה באמת סופו להקל שיהא יושב ובטל ביום י"ד, ואין זה ק"ו לד' רבנן לכן אין כאן מצות שריפה, וגסתלקה קו' השאג"א.

אמנם הא תינח אם נימא דביום הראשון ר"ל יום י"ד, הוי הק"ו סופו להקל, אבל אם נימא אך ביום הראשון ר"ל יום ט"ו ראשון של פסח דיש כאן איסור בל יראה ובל ימצא, אין זה סופו להקל לפי"ד השאג"א, משום דעכ"פ ישביתו ויאבדו כדי שלא יעבור איסורא דב"י וב"י ולא יהי יושב ובטל, והוי הק"ו מנותר ק"ו גמור ויתחייב חמץ בשריפה אפילו לפי דברי רבנן דר"י. ולפי זה יכולין אנו לומר דדברי רע"ק אתו אפי' כרבנן דר"י, והכי פירושו רע"ק אומר אינו צריך, ר"ל דלא נוכל לפרש אך ביום הראשון ראשון של פסח, דאי נימא ראשון של פסח יהי הק"ו ק"ו מעליא דבפסח גופי' אין כאן סופו להקל לפ"ד השאג"א, וממילא יהי מצות עשה דתשביתו רק בשריפה, לכן מוכרח לומר יום ראשון יום י"ד עיו"ט, וקשי' על מה שאמרו שדברי ר' עקיבא אתו כר' יודא ולא כרבנן

וצ"ע.

וי"ל לפי מה שכתב בתוספות פסחים לקמן דף כ"ט בד"ה רב אשי אמר וז"ל, ומכאן מוכיח ר"י שהמשהה בפסח ודעתו לבערו אינו עובר באותה שהייה וכו' וטעמא משום דלא יראה ניתק לעשה ולכך אינו עובר כשמבערו לבסוף, לפי זה אפילו נימא אך ביום הראשון **תשביתו** הוא יום ראשון של פסח הוי נמי לרבנן דר' יודא הק"ו מנותר דבעי שרפה ק"ו שסופו להקל (ואפי' לסברת השג"א) מפני שאם לא ימצא עצים לשורפו יהא יושב ובטל הגם שאז כבר הגיע זמן הלאו של בל יראה ובל ימצא בכל זאת יהי' יושב ובטל כיון שהוא משהה אותו כדי לבערו עד שימצא עצים לשורפו כמצותו וכהלכתו, ולפיכך אין זה ק"ו מעליא ואין דינו בשרפה. וצריכין אנו לומר דרע"ק שאמר דבעי שרפה ס"ל כר' יודא דילפינן מנותר אעפ"י שהוא ק"ו שסופו להקל. ומאחר שמצינו לקמן דף צ"ה רש"י בד"ה ל"ת מגין, דס"ל כדברי הר"י בתוספות דלא יראה ולא ימצא לאו שניתק לעשה ניגהו, יתיישבו דברי הרש"י בפשיטות דאמר דדברי רע"ק אתו כר' יודא ולא כרבנן ואשר אז (כשיתחיל מצות עשה דתשביתו ביום ט"ו) יחולו המ"ע דתשביתו והלאו דבל יראה בזמן אחד וממילא יהי' הלאו דב"י ניתק לעשה ואז ממילא יהי' הדין משהה חמץ ע"מ לבערו אינו עובר עליו כמ"ש לעיל ולא יהי' הק"ו (דבעי שרפה) מנותר ק"ו מעליא לדרבנן דר"י, משום דהוי סופו להקל דיהא יושב ובטל כשלא ימצא עצים לשורפו כי ישהה את החמץ עד שימצא עצים כדי לבערו כמצותו. לכן

מוכרח לומר דרע"ק סבר כר"י דילפינן מנותר אפי' לא הוי ק"ו מעליא ונכונים דברי רש"י שאמר דרע"ק ס"ל כר"י ולא כרבנן. וגדולה מזו יש לומר דאפילו לדעת הפוסקים דס"ל דבל יראה ובל ימצא לא הוי ניתק לעשה אשר לפי זה אומרים דהמשהה חמץ ע"מ לבער עובר עליו בבל יראה ובבל ימצא אפי' הכי מסתבר לומר דדברי רע"ק הוי כר' יודא ולא כרבנן. דכמה מן המפרשים מצדדים לומר דהא דפסק הרמב"ם הקונה או העושה חמץ בפסח לוקה משום לאו דבל יראה ואינו פוטר אותו ממלקות משום דהוי ניתק לעשה שאין לוקין עליו הוי מפני שזה הלאו קדמו עשה דהעשה דתשביתו הוא חל משש שעות ולמעלה ביום י"ד ולא דבל יראה אינו חל אלא מתחלת ליל ט"ו (עיין בס' שעה"מ ה' חמץ ומצה ובס' נצח ישראל וגם השאג"א מביא סברא זו בס"י פ"ב). והנה זהו דווקא לפי המסקנא שאנו אומרים דעשה דתשביתו מתחיל מחצות היום והלאו דבל יראה הוא יבא אח"כ בתחלת ליל ט"ו, אז הוי לאו שקדמו עשה אבל אם היינו אומרים שמצות השבתה חל ביום ט"ו יחד עם הלאו דב"י וב"י אז בוודאי היו מודים שהוי ניתק לעשה ואינו עובר עליו, והוי ק"ו שסופו להקל, ולכן ר' עקיבא שרצה להוכיח דלא אפשר לומר ביום הראשון **תשביתו** ביום הראשון של פסח משום דתשביתו מצותו בשריפה וכו', ע"כ ס"ל כר' יודא ולא כרבנן*).

(*) הקושיא הג"ל שמעתי מאת רבנו הגאון הצדיק זצ"ל בעצמו והתירוץ מבנו הגאון האדיר מו"ה יצחק ירוחם דיסקין ז"ל.